

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohtule esitati tänavuste Euroopa Parlamendi valimiste kohta 15 kaebust

Riigikohtule esitati tänavuste Euroopa Parlamendi valimiste kohta 15 kaebust

9. juuli 2024

Mitmed Riigikohtusse jõudnud valimiskaebused puudutasid ühel või teisel moel elektroonilise hääletamise usaldusväärsust või vaatlejate õiguseid.

Tänavu 9. juunil toimusid Euroopa Parlamendi valimised. Alates 3. juunist avatud eelhääletamisel oli võimalik hääletada mh elektrooniliselt.

Valimiste kohta esitati Riigikohtule 15 kaebust, millest üks rahuldati, kümme jäeti rahuldamata ja neli läbi vaatamata. Riigikohtule saab esitada valimiste korraldaja toimingute peale kaebuse pärast seda, kui vaidluse on kohtueelses menetluses lahendanud Vabariigi Valimiskomisjon. Otse Riigikohtule saab kaebuse esitada Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingute peale.

Esimene [1] valimisi puudutanud vaidlus kerkis juba enne valimiste algust. Nimelt pöördus kohtusse Erakond Eestimaa Rohelised, kelle arvates riivas seadusega kehtestatud kautsjoni suurus (Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga viis alammäära iga registreerimiseks esitatud isiku kohta) ebaproportsionaalselt kandidaatide passiivset valimispõhiõigust. Riigikohtul tekkis kahtlus, et Euroopa Parlamendi valimise seadus ei ole kooskõlas Euroopa Liidu õigusega ja esitas seetõttu Euroopa Kohtule eelotsuse taotluse. Et erakond ei kaotaks lõplikult võimalust osaleda valimistel seniks, kuni saabub Euroopa Kohtust eelotsus ja Riigikohus kujundab seisukoha vaidlusaluse sätte põhiseaduspärasuse osas, lubas Riigikohus esialgse õiguskaitse korras valimiskomisjonil registreerida ka need Erakonna Eestimaa Rohelised kandidaadid, kelle eest kautsjonit ei tasutud.

Teisena [2] pöördus Riigikohtusse Erakond Parempoolsed, paludes tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigusnormide puudumise, mis võimaldaksid tõhusalt ära hoida keelatud annetuse kasutamise Euroopa Parlamendi valimiste kampaania rahastamiseks. Riigikohus jättis kaebuse läbi vaatamata, sest kaebajal oli ja on võimalik kaitsta ennast kaebuses väidetud õigusrikkumiste vastu muul viisil, pöördudes näiteks erakondade rahastamise järelevalve komisjoni poole.

Kolmandas [3] vaidluses pöördus kohtusse vaatleja, väites, et tal ei olnud võimalik e-hääletuse prooviläbimist vajalikus ulatuses vaadelda. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata ja selgitas, et vaatleja saab esitada kaebuse üksnes seadusega vaatlejale antud õiguste kaitseks. Kehtiva seaduse järgi on vaatleja staatus passiivne ehk vaatleja saab üksnes jälgida valimiskomisjoni tegevust, mitte ei juhenda, abista ega korralda komisjoni tööd. Vaatlejal on õigus esitada avaldusi leitud puuduste kohta valimiste korralduses. Vaatleja staatus ei kattu infosüsteemide audiitori rolli ja õigustega. Riigikohus nõustus siiski kaebajaga, et e-hääletuse prooviläbimise ajakava ja ulatus oleks mõistlik kinnitada enne prooviläbimist.

Neljandas [4] kohtuasjas ei olnud kaebaja rahul sellega, et valla ajalehes avaldati koondnimekiri selliselt, et ühe erakonna kandidaat oli kujundusvea tõttu kuvatud üksikkandidaatide all. Riigikohus nõustus Vabariigi Valimiskomisjoniga, et kuna vallal ei ole kohustust koondnimekirja valla lehes avaldada, siis ei olnud tegu valimiste korraldaja toiminguga, mida lahendada valimiskaebemenetluses.

Viiendas [5] kohtuasjas seadis kaebaja kahtluse alla elektroonilise hääletamise usaldusväärsuse. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata ja selgitas, et valimiste ühetaolisuse põhimõtet ei riku see, et seadus lubab valijal otsustada, kas ta annab oma hääle hääletamissedeliga või elektrooniliselt. Valimiste ühetaolisuse ehk võrdse kohtlemise printsiip ei tähenda, et kõik valijad peavad valimistoimingu tegema absoluutselt ühesugusel viisil. Võimalus elektroonilise hääletuse käigus hiljem enda häält muuta annab olulise lisagarantii valimiste vabaduse ja hääletamise salajasuse printsiibi järgimisele elektroonilisel hääletamisel.

Kuuendas [6] kohtuasjas väideti, et puudub õiguslik alus e-häälte säilitamiseks isikustatud kujul kuni 30 päeva pärast valimisi. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata ning selgitas, et seaduslik alus selleks on olemas ja turvalisuse tagatiseid valimissaladuse hoidmiseks on piisavad.

Seitsmendas [7] kohtuasjas palus vaatleja tunnistada seadusvastaseks hääletamissedeli kehtetuks tunnistamise. Ta väitis, et hääletamissedel, millele oli kirjutatud veebilehe aadress, oli tema oma ja sedelilt oli valija tahe üheselt arusaadav. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata, kuna ei olnud võimalik tuvastada, et see oli just kaebaja kirjutatud hääletussedel ning hääletamissedelile ei olnud kirjutatud ühegi kandidaadi registreerimisnumbrit. Seega tunnistati hääletamissedel kehtetuks õiguspäraselt. Riigikohus kordas varem nenditut, et vaatleja saab kohtus vaidlustada vaid neid valimistoiminguid, mis on seotud vaatleja staatusega.

Kaheksandas [8] kohtuasjas keelati vaatlejal jaoskonnas hääletamistulemuste kindlakstegemist salvestada ja otse internetti üle kanda. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata ning selgitas, et seaduse kohaselt ei või hääletamistulemusi avaldada enne hääletamise lõppu kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides ja seega oli keelamine õigustatud.

Üheksandas [9] kohtuasjas väitis vaatleja, et elektrooniliselt allkirjastatud hääled ei vasta digitaalallkirja standardile. Riigikohus nõustus Vabariigi Valimiskomisjoniga, et ka kõnealune küsimus ei seonu vaatlejale seadusega antud õigustega. Riigikohus selgitas siiski, et hääled olid valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohased.

Kümnendas [10] kohtuasjas kaebas vaatleja, et elektrooniline hääletamine ei ole turvaline. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata, kuna vaatlejal polnud kaebeõigust. Riigikohus rõhutas, et valimiste, sh elektroonilise hääletamise vaadeldavus on oluline valimiste korrakohasuse ja usaldusväärsuse tagamiseks, kuid sellest ei saa vaatlejale tuletada ulatuslikumaid õigusi, kui need, mis on sätestatud seadustes. Nagu eelnevalt juba mainitud, on seadusandja jätnud vaatleja valimiste passiivseks jälgijaks.

Üheteistkümnendas [11] kohtuasjas andis hääletaja esmalt korrektse e-hääle ja hiljem edastas tahtlikult ebakorrektse hääle ehk hääle asemel tema enda väitel valimiskaebuse teksti. Hääletaja palus arvestada tema esimest korrektset häält. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata ja selgitas, et seaduse järgi tuleb elektroonilisel hääletamisel arvestada viimast häält, isegi kui see on kehtetu.

Kaheteistkümnendas [12] kohtuasjas palus kaebaja tühistada valimiskomisjoni otsuse, millega jäeti tema kaebus läbi vaatamata. Kaebaja arvates rikuti valimiskomisjoni koosoleku pidamise korda, kaebajale ei tagatud nõuetekohast ärakuulamist, temaga käituti ebaviisakalt ning komisjoni esimees oleks pidanud ennast menetlusest taandama. Riigikohus jättis kaebuse rahuldamata ning selgitas, et kaebaja sai koosolekul sõna, komisjon võis lahendada tema kolm nõuet ühe otsusega ja komisjoni esimees ei pidanud end taandama. Samas asjas esitas kaebaja uue kaebuse, mis jäeti läbi vaatamata (vt kolmeteistkümmes [13] kohtuasi).

Neljateistkümnendas [14] kohtuasjas vaidlustas vaatleja elektrooniliselt antud hääle lugemise. Riigikohus jättis kaebuse läbi vaatamata, kuna vaatleja oli kaebust esitades ületanud kaebetähtaaja.

Viieteistkümnendas [15] kohtuasjas vaidlustas MTÜ Ausad Valimised valimistulemuste väljakuulutamise enne, kui kõik valimiskaebused on lahendatud. Riigikohus jättis kaebuse läbi vaatamata, kuna MTÜ ei olnud esitanud kaebust enda õiguste kaitseks. Riigikohus selgitas, et Euroopa Parlamendi liikmete registreerimine ei ole seaduse järgi seotud valimistega seotud kaebuste lõpliku lahendamisega.

Valimiskaebuste kohta tehtud lahenditega saab tutvuda Riigikohtu veebilehel [16].

Teate sisestas:

Sandra Sommer

pressiesindaja

5333 9846, 730 9042

sandra [dot] sommer@riigikohus [dot] ee

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohtule-esitati-tanavuste-euroopa-parlamendi-valimiste-kohta-15-kaebust>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-lubab-valimistele-registreerida-kohtusse-poordunud-erakonna-kandidaadid>

[2] <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-jattis-labi-vaatamata-erakonna-parempoolsed-kaebuse>

[3] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-9/3>

[4] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-10/2>

[5] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-11/2>

[6] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-14/5>

[7] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-15/2>

[8] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-16/2>

[9] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-17/2>

[10] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-18/2>

[11] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-19/2>

[12] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-13/3>

[13] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-20/2>

[14] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-21/2>

[15] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-24-23/2>

[16]

<https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?aasta=2024&asjaLiigidIds=37100582&tekst=valimiskomisjon&>